

Hr Jürgen Ligi
Pr Estella Põllu
Rahandusministeerium
info@fin.ee

Teie: 19.05.2025 nr 12.2-1/2369-1

Meie: 04.06.2025

Ettepanekud ja vastuväited riigihangete seaduse olulisematele muudatusettepanekutele

MM Grupp OÜ, mille Grupi ettevõtted (näiteks AS Postimees Grupp, Megameedia Grupp) osalevad riigihangete menetlustel pakkujatena, edastab Grupi ettevõtete nimel seisukohad riigihangete seaduses kavandatavatele olulisematele muudatusettepanekutele.

1. Asendada senised kaks siseriiklikku piirmäära ühega ning kohaldada alla rahvusvahelise piirmäära hangetele lihthankemenetluse korda (RHS § 15)

Kavandatav muudatusettepanek eeldab RHS § 125 toodud lihtmenetluse korra muutmist, mis tagaks lihthangete kõrval ka praeguste riigihangete sujuva ja läbipaistva menetluse. Kuivõrd riigihankemenetlused on mahukamad ja rahaliselt suurema väärtusega, siis lihtmenetluse sätted ei pruugi tagada hankijale kvaliteetse pakkumuse esitamist, läbipaistvat hankemenetluse läbiviimist ning pakkujate konkurentsi efektiivset ärakasutamist.

Probleemiks on lihthankele kohalduvad liiga lühikesed menetlustähtajad. RHS § 125 lg 4 kohaselt ei või lihtmenetluse pakkumuste tähtaeg asjade või teenuste hankelepingu puhul olla lühem kui 10 päeva ja ehitustööde hankelepingu puhul lühem kui 15 päeva.

Juhime tähelepanu, et mida suuremad on hanke kogumaksumused (riikliku hanke määr), seda põhjalikumaks ja keerukamaks reeglina läheb hankijalt oodatav pakkumise sisu. Hankija võib lähtuda oma vajadusest pakkumised kiiresti kätte saada, kuid samas hinnatud ja kvaliteetteenust või -tööd pakkuvad ettevõtjad ei pruugi lühikeste tähtaegade tõttu hankes üldse osaleda.

Arvestades riigihangete pakkumuste kompleksust ja mahukust, on teenuse hangete 10-päevane ja ehitustööde hangete 15-päevane tähtaeg üldjuhul liiga lühike, et koostada kvaliteetne ja läbimõeldud pakkumus.

Lühike pakkumuste esitamise tähtaeg võib anda eelise pakkuja(te)le, kes on olnud kaasatud hanke ettevalmistuse protsessi (näiteks on osalenud ideekorjel) ning kelle kokkupuudet hankega ei pea enam hankija kontrollima, mistõttu kaob ära ka RHS § 94 lg 4 p 7 tulenev kõrvaldamise alus.

Sarnaselt menetlustähtaegade lühendamisele ei ole aktsepteeritav keerukamate hangete puhul kaebetähtaja lühendamine, kuna keerulisem hange nõuab kaebuse koostamiseks suuremat ja aeganõudvamat panustamist.

Leiame, et vabatahtlike kõrvaldamise aluste kohaldamine peab jätkuma riigihangete puhul (tänapäevased riigihanke piirmääraga hanked) ka siis, kui siseriiklikele hangetel kohaldub lihtmenetlus, vt täpselt punktis 3 toodud põhjendust.

2. Vabatahtlike kõrvaldamisaluste kontrollimise vabatahtlikuks muutmine (RHS § 95 lg 4)

Kavandatava muudatusettepanekuga ei nõustu.

Riigihangete seadus kaitseb hankijat ebaeetiliste ja piiratud võimekusega pakkujate eest. Hankija ei pruugi hanget kokku pannes ette näha probleeme ja hankijat ennast kahjustavaid olukordi, mida kavandavad muudatused võivad soosida hakata. Need olukorrad ei puuduta üksnes hankijat ennast, vaid mõjutavad paratamatult ausaid, vastutustundlike ja suutlikke ettevõtjaid, kes hanke võitjana ühiskonnale täiendavaid väärtusi loovad.

Näiteks võib aset leida olukord, kus ebaausad ettevõtjad teenindavad riiklikke lepinguid. See omakorda võib tuua kaasa üldise rahulolematuse või avaliku arvamuse, mis suurendab omakorda halduskoormust. Piisab sellest, kui ühe hanke võidab ettevõtte, kellel tegelikkuses esineb mõni RHS § 95 lg 4 toodud kõrvaldamise alus ja hanke kaotanud aus pakkuja toob selle avalikkuse ette. Kokkuvõtvalt on hankijal raske teha valikut, millised vabatahtlikud kõrvaldamise alused valida ja millised välja jätta. See omakorda loob ohu, et hankija ei rakenda ühtegi vabatahtlikku kõrvaldamise alust. Avalike rahaliste vahendite suunamine ebaausasse või ebaeetilisse konkurentsi ei vasta riigihangete põhimõtetele, kuid teisalt ei saa ka juhtumeid enam vaidlustada.

3. Põhjendamatult madala maksumusega pakkumuste kontrollimine vabatahtlikuks allpool rahvusvahelist piirmäära (RHS § 115)

Kavandatava muudatusettepanekuga ei nõustu. Seadus kaitseb hankijat ja ausaid pakkujaid, kes tegutsevad ärilistel eesmärkidel. Konkreetne säte kaitseb täna neid juhuseid, kus pakkuja esitab pakkumise ebamõistlikult madalalt, sest eesmärk on tegelikult saada referents või täita hoopis mõni muu mitteäriline eesmärk, mida hankija ei oska ette näha. Hankija ei pruugi heauskselt näha neid varjatud eesmärke, mis paneb ettevõtjad ebaausasse konkurentsi. Ausa ja korraliku ettevõtja võimalus hange võita kahaneb ning avalik raha suunatakse kasutusse valede eesmärkidel, mis loob ohu hanke läbikukkumiseks (pakkuja ei suuda hankelepingut täita). Lisaks võib RHS § 115 rakendamata jätmine luua korruptsiooniohu.

Lugupidamisega

Kristel Volver
Juhatuse liige